

Ходєєва Н.В.,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ НА ОПЛАТНЕ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Аналізуючи зміст чинного законодавства щодо юридичних осіб публічного права, слід констатувати про об'єктивно обумовлену специфіку участі цих осіб у договірних відносинах. Зокрема, створення (на основі розпорядчого акту органу державної влади – ч.3 п.2 ст.81 ЦК України [1,с.356]¹ та процес реалізації діяльності зазначених осіб пов'язується з поставленою засновником-державою метою. Виконання цієї мети покладено й на договірну діяльність цих осіб, коли, наприклад, відповідно до п.5 ч.2 ст.51 Бюджетного кодексу України [2,с.189]² розпорядник бюджетних коштів (юридична особа публічного права) беручи бюджетні зобов'язання повинен проводити видатки тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених затвердженим кошторисом. Діяльність суб'єктів публічного права поза межами їх публічної діяльності є неможливою. Специфіка участі суб'єктів публічного права у цивільних відносинах була розглянута рядом вчених нашої держави. Так, Л.В. Винар здійснив аналіз загальних питань участі у цивільних відносинах юридичних осіб публічного права. Правовий статус таких різновидів державних організацій, як заклади охорони здоров'я в якості суб'єктів цивільного права, досліджувався в Україні Р.А. Майданником, О.М. Вінник [3,с. 624]³, Л.В. Винар, С.О. Сахацький [4, с. 45-48]⁴ в Російській Федерації В. И Акоповим, Е.Н. Масловим[5, с. 64-70]⁵, та іншими.

Заклади охорони здоров'я, як особи публічного права беруть безпосередню участь у цивільному обороті. Одним із шляхів участі є укладання цивільно-правового договору на оплатне надання медичних послуг. Актуальним постає питання щодо особливостей укладання цивільно-правового

¹ Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., № 435-IV // ВВР України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

² Бюджетний кодекс України : від 21.06.2001 р., № 2542-III // ВВР України. – 2001. – № 37–38. – Ст. 189.

³ . Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. — К.: Атіка, 2004. — 624 с.

⁴ Сахацький С. О. Деякі особливості договірних відносин в медичній діяльності // Медичне право. — 1996. — № 2. — С. 45-48.

⁵ Акопов В. И.; Маслов Е.Н. «Право в медицине». – Москва: Книга-сервис, 2002. – с. 64-70

договору на оплатне надання медичних послуг закладами охорони здоров'я, як юридичною особою публічного права.

Договір між пацієнтом та медичним закладом – основа для захисту прав сторін. Донедавна система охорони здоров'я в Україні відповідала бюджетній моделі, для якої пріоритетними були адміністративні способи регулювання переважного числа правовідносин, пов'язаних з організацією й наданням медичної допомоги населенню. Проте в умовах багатокладності форм власності відбувається лібералізація розвитку приватного сектора у сфері охорони здоров'я.

Протягом останнього десятиліття правовий підхід до медичної послуги і юридичного регулювання її надання істотно змінився. Причиною такої зміни є перехід надання істотної частини медичних послуг на платну основу і, як наслідок цього, набуття медичною послугою властивостей товару й перетворення статусу пацієнта в статус споживача з відповідним збільшенням обсягу його прав і повноважень. Призначення правового механізму для врегулювання зазначених правовідносин полягає як у забезпеченні реалізації прав і законних інтересів його учасників (громадян, медичних закладів, лікарів) та в стимулюванні економічної доцільності приватної медичної діяльності. Таким правовим механізмом є цивільно-правовий договір про оплатне надання медичних послуг.

В даний час у законодавстві відсутній систематизований нормативний акт, регулюючий надання платних медичних послуг. В основі правового режиму платної медичної допомоги, лежить договір платних медичних послуг.

Цивільне законодавство відносить договір платних медичних послуг до одного з різновидів договору відшкодувального надання послуг. Однак норми глави 63 Цивільного кодексу України передбачають тільки загальні положення про договір надання послуг. Треба зазначити, що право на укладання договору має тільки пацієнт (за винятком випадків, коли пацієнтом є малолітні або неповнолітні діти, особи, визнані недієздатними), оскільки діяльність послугодавця пов'язана із особливим благом фізичної особи – здоров'ям та правом особи на таємницю про стан свого здоров'я (ст.286 ЦК)[1]⁶.

Регулювання відносин по наданню платних медичних послуг не передбачено в ЦК. Відповідно до ЦК до відносин між особою, що надає платні медичні послуги, і громадянином застосовуються норми Закону «Про захист прав споживачів»[6]⁷ та інші правові акти, прийняті в відповідності з ним.

⁶ Цивільний кодекс України : за станом на 1 січ. 2009 р. //База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page6> (дата звернення 02.09.16).

⁷ Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. №1023-ХІІ (нова редакція від 1 грудня 2005р.).

Проте дані норми також не відображають повною мірою специфіку відносин при наданні платних медичних послуг. Особливістю правового регулювання відносин за договором надання платних медичних послуг, регульованих в рамках ЦК, є ч. 1 ст. 907 ЦК про можливість односторонньої відмови як замовника, так і виконавця від виконання договору[1]⁸. Дана норма суперечить принципу належного виконання зобов'язань, закріпленого в ст. 525 ЦК [1]⁹. Фактична нерівність сторін договору по наданню платних медичних послуг є основною проблемою в даній галузі. Пацієнт як особа, що не володіє професійними знаннями в галузі медицини, не завжди в змозі визначити зміст умов договору, що укладається, обсяг і якість медичної допомоги відносно поставленого діагнозу, тривалість і ефективність лікування залежно від інформованості.

У випадках, коли згідно з законом неповнолітній не здатний надати згоду на втручання, таке втручання може бути здійснене тільки з дозволу його представника, або органу публічної влади, або особи або установи, передбачених законом. Думка такого неповнолітнього враховується пропорційно його віку і ступеню правоздатності. Тобто, згода на медичне втручання повинна надаватися лікареві під час вступу пацієнта у віці до 14 років без підпису неповнолітнього, шляхом представництва його інтересів законними представниками (батьки, усиновителі, опікуни та ін.). Після досягнення 14-річного віку згода на медичне втручання повинна оформлятися за підписом неповнолітнього і законного представника, якщо представляється можливим його розшукати і доставити до медичної установи

Процес виробництва медичних послуг має метою певний корисний ефект, а оскільки зазначені відносини є товарно-грошовими, вартісними й передбачають обмін їх на гроші та споживання цих послуг фізичною особою, то, таким чином, набувають юридичної форми майнових відносин.

За змістом договору основним обов'язком послугодавця є обов'язок надати медичні послуги відповідно до сучасних досягнень медичної науки, а основним обов'язком послугоотримувача є оплата медичних послуг і обов'язок виконувати всі вимоги послугодавця, що забезпечують якісне надання медичних послуг, включаючи повідомлення для цього необхідних відомостей (плану лікування, який має бути засвідчений підписом пацієнта), а також обов'язок прийняти медичні послуги та виконувати всі розпорядження лікаря

⁸ Цивільний кодекс України : за станом на 1 січ. 2009 р. //База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page14> (дата звернення 02.09.16).

⁹ Цивільний кодекс України : за станом на 1 січ. 2009 р. / Верховна Рада України. — К. : Парлам. вид-во, 2009. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).

та внутрішній розпорядок медичного закладу. При цьому договір не може обмежувати право пацієнта на інформацію про стан свого здоров'я і право на таємницю про стан свого здоров'я. Тому договір має містити умову обов'язкового ознайомлення пацієнта з медичною документацією, яка відображає стан його здоров'я, і одержувати консультації по ній в інших фахівців, а також право отримувати копії всіх медичних документів, що відображають стан його здоров'я.

Тому при укладанні договору на надання медичних послуг обов'язки, а особливо права пацієнта повинні бути закріплені у ньому з максимальною чіткістю й коректністю.

Література

1. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., № 435-IV // ВВР України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.
2. Бюджетний кодекс України : від 21.06.2001 р., № 2542-III // ВВР України. – 2001. – № 37–38. – Ст. 189.
3. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. — К.: Атіка, 2004. — с. 624.
4. Сахацький С. О. Деякі особливості договірних відносин в медичній діяльності / Медичне право. — 1996. — № 2. — С. 45-48.
5. Акопов В. И.; Маслов Е.Н. «Право в медицині». – Москва: Книга-сервис, 2002. – с. 64-70.
6. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. №1023-XII (нова редакція від 1 грудня 2005р.).